

jeg være gaaet med dertil. Jeg tror nu, at det vilde have været vanskeligt, jeg er Verdensniveauets. Og hvad saa? Saa staar Staten saaledes, at enten skal den forsøge at opretholde denne Pris under Misfornøjelse i hele Samfundet, eller ogsaa skal den sætte Prisen ned og risikere igen at drive Bedriften med stort Tab.

Naar jeg altsaa ser paa alle disse Punkter, kan jeg ikke lade være at sige til mig selv: Dette at forsøge en Statsdrift paa dette Omraade er det et Eksperiment, som man egentlig har Ret til at gøre? Jeg siger ganske aabent, at i Modsætning til det ærede Medlem fra Kallerup var jeg ikke uvillig til en Gang at finde et Omraade, hvor et saadant socialistisk Eksperiment kunde gøres. Vi have haft Prøvevurderinger før, og det var maaske slet ikke saa galt, om vi havde haft en Prøvevurdering her. Det er somme-tider faldet mig ind, om det ikke havde været heldigt, hvis vi f. Eks. havde benyttet Biografteatrene paa den Maade og gjort dem til Statsmonopol fra Begyndelsen; men det have vi nu i hvert Fald ikke gjort. Nu skulde vi altsaa tænke os at gøre dette Eksperiment med Sukkeret. Men ogsaa der forekommer det mig, at det set paa Sagen i dens Helhed, undertiden kan betvivles, hvorvidt det er heldigt. Det er jo et Eksperiment, som jeg sagde før, paa Erhvervslivets Omraade. Maalet er at forsyne det danske Samfund med det nødvendigtigste, at skaffe det danske Samfund lige hvad det skal bruge. Men mon ikke den Forretning er meget udsat for Stagnation, der altsaa skal drives paa den Maade, at Sukkeret skal produceres, jeg havde nær sagt paa samme Maade, som man producerer Frimærker; der laves saa og saa mange, som man regner ud, det danske Samfund gennemsnitlig skal bruge, og flere laver man ikke, og det skal slaa til, og det slaar ogsaa til. Mon der bliver hele den Ild, den Energi, den Interesse, mon der bliver den Drift, som kræves? Her staa vi i Virkeligheden maaske ved Spørgsmaalet om den inderste Nerve i Modsætningen mellem den liberale og den socialistiske Samfundsordning. Men her har det Betydning, at vi staa overfor en Forretning, som har et uhyre Omfang, som er blomstrende, hvor der staar alle mulige Interesser paa Spil: Landbrugsinteresser, Fabrikationsinteresser, Handelsinteresser, hvor der er Arbejdere i Tusindvis beskæftiget i Bedriften. Jeg maa have Lov til at sige, at trods al min Sympati for denne Tanke

om Statsdrift, forekommer det mig, at netop Sukkerfabrikationen er ikke den Bedrift, hvor man skulde begynde at gøre Eksperimentet.

Endelig kunde man spørge: Er det i dette Øjeblik betimeligt at gøre dette Eksperiment? Det har jeg berørt ved første Behandling, saa jeg skal kun lige nævne det, og det forekommer mig da, at netop dette er ikke betimeligt. Prisen paa Sukker er i dette Øjeblik høj, d. v. s. man vil komme til at betale Forretningen meget højt. Vi staa overfor en Bortfalden af Beskyttelsen, og der maa jeg give det ærede Medlem fra Kallerup Ret i hans Beregning — jeg forstaa den saa godt — med de 10 Millioner. Han havde ikke regnet dem to Gange i den Forstand, som den ærede Ordfører for Forslagsstillerne mente. Vi ville virkelig, naar vi skulde ekspropriere, komme til at betale disse 10 Mill. Kr. som forventet Fremtidsbevilling. Noget helt andet er, om vi saa ville komme til at betale Aktierne med fuld Kurs; men der er altsaa der en Overpris, som vi ville komme til at betale, og som det synes mig, vi maa kunne skaffe af Vejen, før vi gaa til at tale om at ekspropriere dette Foretagende til Statsdrift.

Overfor hele denne Usikkerhed staar der saa, efter hvad jeg kan se, det Resultat, at man kan skaffe, lad mig sige, 1 Øres Nedgang paa hvert Pund, naar vi producere og sælge 200 Mill. Pd. Er det, at ekspropriere til Statsdrift, saa meget værd, naar vi pr. Pund maaske kun kunne skaffe 1 Øres Nedgang for Forbrugeren? Jeg indrømmer, at Retfærdighed taler for, at det er Forbrugeren, der skal have dette, og ikke Aktionærerne, men naar man paa den anden Side maaske risikerer at demoralisere Forretningen, sætte den paa Spil, i det hele taget indlader sig paa det ukendte, er det saa ikke for lidt at vove det for? Overfor denne Usikkerhed er det, vi Radikale sige — og det vinder jo nogen Tilslutning, ogsaa fra anden Side — Lad os hellere i Øjeblikket benytte Tiden til at foretage en Nedsættelse af Beskyttelsen. Den ærede Ordfører for Forslagsstillerne bebredede de Radikale, at de ikke havde stillet positivt Forslag til Nedsættelse af Beskyttelsen, det vilde han være gaaet med til. Dertil maa jeg sige, at hvis jeg havde haft Gnist af Fornemmelse af, at han et eneste Øjeblik i Udvalget vilde have tænkt paa i nogen Maade at slippe sin Tanke om Statsdrift og gaa over til et saadant Forslag, skulde ingen hellere end